

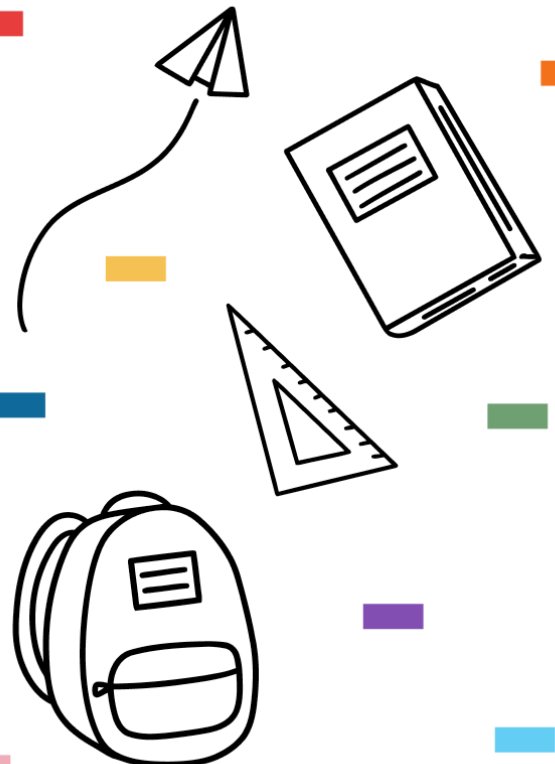
AMNESTY
INTERNATIONAL

Co-funded by the
European Union

ÍGY ALAKÍTSUNK KI BEFOGADÓ ÉS BIZTONSÁGOS ISKOLAI KÖZÖSSÉGEKET

Útmutató oktatási intézmények vezetőinek, tanároknak az iskolai
zaklatás megelőzéséhez és kezeléséhez

„MAGYARORSZÁG ALAPTÖRVÉNYE IS KIMONDJA, HOGY MINDEN GYERMEKNEK JOGA VAN A MEGFELELŐ TESTI, SZELLEMI ÉS ERKÖLCSI FEJLŐDÉSÉHEZ SZÜKSÉGES VÉDELEMHEZ ÉS GONDOSKODÁSHOZ.”

MILYEN ISKOLÁKAT SZERETNÉNK?

Mindannyian azt szeretnénk, hogy az iskolák békések, biztonságosak és befogadóak legyenek minden felnőtt és fiatal számára, aki ott dolgozik, tanul. Az oktatási intézményeknek – az oktatói és nevelői tevékenység mellett – feladata, hogy biztosítsák: senkit ne érjen hátrányos megkülönböztetés, az ott tanuló fiatalok és az ott dolgozó felnőttek biztonságban legyenek és ne legyenek kitéve zaklatásnak, erőszaknak (bullyingnak). Magyarország Alaptörvénye is kimondja, hogy minden gyermeknek joga van a megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges védelemhez és gondoskodáshoz.

MI A HELYZET MOST?

Az általános iskolások hetente 24-30 órát, a középiskolás diákok pedig átlagosan több mint harminc órát töltenek az intézményükben, így az iskolai környezet nagy hatással van az életükre. Különösen aggasztóak ezért az **Unicef kutatási** eredményei, melyek szerint a diákok 85%-a megtapasztalta már a zaklatás valamilyen formáját az iskolában, 77%-uk pedig többszöri bántalmazásról számolt be.

A bármilyen velük született tulajdonság alapján kisebbséghez tartozó diákok többségi társaiknál gyakrabban válnak iskolai zaklatás áldozatává. Köztük az LBMTQI diákok ellen elkövetett szóbeli, fizikai és online zaklatás és erőszak növekvő tendenciát mutat. **A Háttér Társaság 2022-ben a Befogadó Terek projekt keretében végzett kutatása** szerint az LBMTQI diákok több mint fele (53,5%) volt szóbeli zaklatás (pl. gúnyolódás vagy fenyegetés) célpontja a szexuális irányultsága miatt.

MILYEN HATÁSSAL VAN AZ ISKOLAI ZAKLATÁS ÉS BÁNTALMAZÁS AZ ÁLDOZATRA ÉS A KÖZÖSSÉGRE?

A zaklatás, bántalmazás a gyakoriságától és súlyosságától is függően hosszú távú és maradandó hatást gyakorol az áldozat személyiségfejlődésére. Előidézhetheti az önbizalom és motiváció csökkenését, valamint iskolai hiányzásokhoz, teljesítményromláshoz, mentális zavarokhoz, önbántalmazáshoz vagy akár öngyilkossági gondolatokhoz is vezethet.

A bántalmazás, zaklatás káros hatásai kihatnak az egész közösségre. Feszültség és félelem hatja át azokat az osztályokat, csoportokat, ahol állandósul a zaklatás, bántalmazás. A zaklatás gyakran csak akkor válik a felnőttek számára is láthatóvá, amikor már eldurvul, ezért különösen fontos, hogy nagy hangsúlyt fektessünk a megelőzésre is, és ne csak a látható és súlyos eseteket kezeljük.

HOGYAN SEGÍTÜNK?

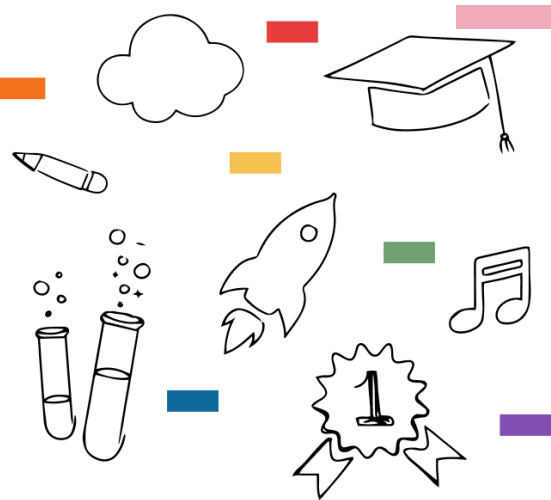
Ebben az útmutatóban található ajánlások segítenek egy olyan iskolai környezet kialakításában, amelyben hatásosan megelőzhető, illetve kezelhető az iskolai zaklatás, bántalmazás. Bár az iskolai erőszaknak és a bullyingnak bárki áldozata lehet, ennek az útmutatónak a fókuszában a szexuális és nemi kisebbséghez tartozó fiatalok állnak. **Azért tartjuk fontosnak külön foglalkozni ezzel a csoporttal, mert a hazai és nemzetközi kutatások szerint is a teljes lakosságnak körülbelül a 10 százalékát teszik ki.** Egyúttal azt is gondoljuk, hogy azok az intézmények, amelyek befogadóak az LGBTQI fiatalok számára, mindenki más számára is biztonságosabb terek lehetnek.

MILYEN A BEFOGADÓ ÉS BIZTONSÁGOS ISKOLA?

A befogadó és biztonságos iskola alapja, hogy a közösség tagjai békésen élnek együtt és konstruktívan kezelik a felmerülő konfliktusokat. Fontos szempont az is, hogy az intézményvezetés elkötelezett legyen az erőszakmentes működéssel kapcsolatban, és proaktívan tegyen a zaklatás és bántalmazás megelőzése és kezelése érdekében.

Az iskolai zaklatás a legtöbb oktatási intézményben jelen van, és olyan esetek is vannak, amelyek előtt az intézményvezetés és a tantestület tehetetlenül áll. Szükséges tehát, hogy foglalkozzunk vele, és mindent megtegyünk annak érdekében, hogy a ránk bízott fiatalok, valamint munkatársaink jól és biztonságban érezzék magukat. A változás nem történik meg egyik pillanatról a másikra, de ha az intézményvezetés és a tantestület elkötelezett és kitartó, lehet olyan pozitív változásokat elérni, amelyek az iskola minden polgárára pozitív hatással vannak.

Az alábbiakban olyan ajánlásokat fogalmazunk meg, melyeknek többsége intézményi szinten valósítható meg. Az ajánlások után pedig felsorolunk olyan kiadványokat, szervezeteket, képzéseket, melyek további támogatást jelenthetnek az iskola tanulói és dolgozói számára.

AZ ISKOLA ELJÁRÁSRENDJÉNEK, FOLYAMATAINAK KIALAKÍTÁSAKOR AZ ERŐSZAKMENTESSÉG ÉS AZ EMBERI JOGOK VÉDELME ÁLL A FÓKUSZBAN.

Egy iskola minden polgárának, életkortól és minden más tulajdonságától függetlenül joga van a biztonsághoz, az elfogadáshoz, illetve ahhoz, hogy önmaga lehessen és kibontakoztathassa képességeit. Ennek alapjait az intézmény vezetésének, tantestületének kell lefektetni a megfelelő eljárásrendek, szabályozások létrehozásával, majd az eljárásrendek működtetésével, a szabályok betartásával és betartatásával.

A BEFOGADÓ ÉS BIZTONSÁGOS ISKOLA VEZETÉSE A TANTESTÜLET KÖZREMŰKÖDÉSÉVEL:

- felméréseket végez a diákok igényeiről és szükségleteiről, többek között arról, hogy mitől éreznék, érzik biztonságban magukat.
- a diákok igényeit és szükségleteit is figyelembe véve mindenki számára világos iránymutatásokat, eljárásrendeket vezet be a diszkrimináció és zaklatás ellen, ezen belül is kifejezetten a szexuális irányultság, nemi identitás és nemi önkifejezés miatti zaklatás és erőszak ellen.
- egyértelművé teszi, hogy a zaklató és/vagy bántalmazó felelős a tettéért, melynek következménye van. Az áldozat, illetve az érintett közösség pedig megkapja a számára szükséges támogatást, a zaklatás és/vagy a bántalmazás káros hatásainak enyhítése, a további incidensek megelőzése érdekében.
- monitorozza és dokumentálja a zaklatásos eseteket, a tapasztalatokat pedig beépíti eljárásrendjébe.
- erőszakmentes, pozitív jóvátételi módszereket alkalmaz, amelyek segítenek abban, hogy csökkentsék a feszültséget a zaklatásban és/vagy bántalmazásban érintett közösségben, és lehetőséget adnak a fejlődésre, a további esetek megelőzésére.
- támogatja az erőszak áldozatává vált fiatalokat. Például mentálhigiénés szolgáltatások biztosításával hozzásegíti az áldozatokat és elkövetőket a negatív élmények, traumák feldolgozásához, a közösségben elfoglalt helyük megerősítéséhez, és ehhez egyértelmű felelősöket rendel.

A DÖNTÉSEKBE BEVONJA A TANÁRI KART, A SZÜLŐKET ÉS A DIÁKKÖZÖSSÉGEKET.

AZ INTÉZMÉNYVEZETÉS ÉS A TANÁRI KAR TISZTELETTELJES, ELFOGADÓ ÉS POZITÍV LÉGKÖR KIALAKÍTÁSÁRA TÖREKSZIK.

Az iskolai eljárásrend és szabályok nagyban hozzájárulnak ahhoz, hogy az iskola polgárai számára az iskolai élet kiszámítható és biztonságos legyen. Ugyanakkor a mindennapok során az iskola polgárainak hangulatát, motivációját, teljesítményét, általános jóllétét az iskola légköre is jelentősen meghatározza. Ez magába foglalja az iskolai kommunikáció stílusát, az iskolai terek kialakítását, valamint a nem kifejezetten tanuláshoz kapcsolódó események megszervezésének módját.

A TISZTELETTELJES, ELFOGADÓ ÉS POZITÍV LÉGKÖR KIALAKÍTÁSÁHOZ AZ ALÁBBIKAT JAVASOLJUK:

- Tiszteletteljes kommunikáció az iskola minden szereplője között függetlenül kortól és pozíciótól.
- Inkluzív nyelvhasználat, mely kerüli a sztereotípiákat, előítéleteket, helyette mindenkit egyedi és egyformán értékes emberként tart számon.
- A sokszínűség mint érték hangsúlyozása, mely teret ad annak, hogy a kisebbségekhez tartozó fiatalok és felnőttek felvállalják önmagukat, merjenek beszélni arról is, amiben különböznek a többségtől.
- A kisebbségben lévő, így az LMBTQI fiatalok igényeinek, szükségleteinek meghallgatása, tiszteletben tartása és ezeknek beépítése az iskola működésébe (pl. mosdó- és öltözőhasználat vagy a választott név használata - részletesebb információt erről is az útmutató végén feltüntetett kiadványok tartalmaznak).
- Sokszínűséget közvetítő iskolai terek kialakítása, melyek azt közvetítik, hogy mindenki egyformán értékes, és a különbözőségeink nem hátrányként, hanem erőforrásként és értékként jelenhetnek meg a környezetünk és önmagunk számára is.
- Tematikus események szervezése a sokszínűség jegyében, bullying- és diszkriminációellenes programok, köztük LMBTQI tematikájú rendezvények, iskolai foglalkozások, tudásátadó alkalmak megtartása az iskolában.
- Az érdekvérvényesítés támogatása, beleértve az alulról szerveződő, például LMBTQI csoportok létrejöttének, diákok által kezdeményezett, az elfogadást erősítő kezdeményezések támogatása.

FONTOS: A 2021-BEN ELFOGADOTT TÖRVÉNY SZÁMOS PONTON MEGNEHEZÍTI, HOGY A FIATALOK A SZÁMUKRA FONTOS TUDÁSHOZ HOZZÁJUSSANAK, DE NEM TILT MEG MINDEN LEHETŐSÉGET A DIÁKOK HITELES TÁJÉKOZTATÁSÁRA. **A HÁTTÉR TÁRSASÁG KIADVÁNYA** MEGMUTATJA, HOGYAN TÁMOGATHATJUK SZAKEMBERKÉNT A PROPAGANDATÖRVÉNY UTÁN AZ LMBTQI DIÁKOKAT, ÉS VELÜK EGYÜTT AZT A KÖZÖSSÉGET, AMELYNEK ŐK IS RÉSZESEI.

AZ ISKOLA DOLGOZÓI ELKÖTELEZETEK A BÉKÉS ÉS BEFOGADÓ LÉGKÖR MEGTEREMTÉSÉBEN.

Az LGBTQI fogalmak, a nemi és szexuális kisebbségekkel kapcsolatos tudás az állami pedagógus- és tanárképzés keretében nem vagy csak nagyon korlátozottan hozzáférhető ma Magyarországon. Pedig a nemi és szexuális kisebbség tagjai a teljes lakosság körülbelül 10%-át teszik ki, vagyis minden tizedik ember ennek a közösségnek a tagja. Az, hogy ez a csoport egyre inkább látható, nem jelenti azt, hogy megváltoztak a társadalmon belüli arányok, sokkal inkább azt, hogy egyre többen vállalják fel, hogy nem azonosulnak a születéskor kijelölt nemükkel, illetve szexuális irányultságot tekintve nem heteroszexuálisként azonosítják magukat. Mindezek miatt a fiatalokkal foglalkozó szakemberek egyre többször találkoznak a témával, egyre többször kell, hogy válaszoljanak a fiatalok kérdéseire.

ÍME NÉHÁNY TIPP, HOGYAN TEHETNEK AZ ISKOLA DOLGOZÓI SZEMÉLYESEN IS A BEFOGADÓ, BIZTONSÁGOS LÉGKÖR MEGTEREMTÉSÉÉRT:

- Szavaikkal és tetteikkel is egyértelművé teszik, hogy elsősorban a diákok, minden egyes diák érdekeit tartják szem előtt.
- Törekednek arra, hogy gondolkodásuk és beszédmódjuk befogadó legyen minden kisebbségben lévő ember számára, így tegyék egyértelművé azt is, hogy aki az LGBTQI közösséghez tartozik ugyanolyan értékes ember, mint bárki más.
- Az előbújást, de általában minden személyes jellegű, érzékeny adatot érintő kérdést is mindig bizalmasan kezelik. Csak abban az esetben adják ki harmadik személynek vagy vonjanak bele a beszélgetésbe harmadik személyt, ha erre az érintett diák felhatalmazást ad. Amennyiben egy ilyen beszélgetés során a felnőtt tudomására jut, hogy a diák gyermekvédelmi kockázatnak van kitéve, bántalmazás áldozatává vált vagy válhat, úgy szintén bevonhat harmadik, segítő félt az ügybe, de azt is a diák tudtával, illetve felmérve, hogy a bántalmazás kockázata ezzel nem fokozódik-e.
- Ha tanúivá válnak annak, hogy valaki gúnyolódik, verbális abúzust vagy fizikai erőszakot követ el kisebbségben lévő, például LGBTQI emberek ellen vagy negatív felhanggal beszél róluk, kezdeményezzen párbeszédet. Ehhez más, a témában jártas, fiatalokkal foglalkozó szakembert – iskolapszichológust, iskolai szociális munkást – is érdemes bevonni.
- Befogadó, megengedő csoportalakítási módszereket használnak, vagyis például nem lányokra és fiúkra bontják szét az osztályt egy esemény, foglalkozás során, hanem lehetővé teszik, hogy a csoportalakításba a diákok is beleszóljanak. Ezen felül segíti a kisebbségekhez tartozó diákokat a szükségleteik megfogalmazásában és kielégítésében. Így például lehetővé teszik, hogy mindenki szabadon fejezze ki nemi identitását, az iskolai ünnepeken, szalagavatón megengedetté teszik az azonos nemű párválasztását.
- Lehetőségeikhez mérten, a választott tananyagok segítségével is láthatóvá teszik a társadalom sokszínűségét.
- Szakmailag fejlődnek és naprakészek az emberi jogokkal, előítéletek csökkentésének lehetőségeivel, LGBTQI fogalmakkal kapcsolatban. Ehhez keresik és igénybe veszik a rendelkezésükre álló eszközöket, és másokkal is megosztják azokat.

HOGYAN KEZDJÜNK HOZZÁ?

Az előítéletek csökkentésével, az előítéleteken alapuló kirekesztés, bántalmazás, iskolai bullying megelőzésével számos civil szervezet és szakember foglalkozik. Amennyiben az Önök intézménye elkötelezett a biztonságos és befogadó iskolai működés megteremtésében, ezeket a szervezeteket, illetve az általuk forgalmazott kiadványokat segítségül tudják hívni. Néhány ilyen sorolunk fel az alábbiakban. Ha további információra van szükségük, keressenek minket a kiadvány végén található elérhetőségeken.

KIADVÁNYOK

Hogyan beszéljünk sokszínűségről, előítéletekről és kirekesztésről az iskolában?

Kézikönyv tanároknak, útmutató középiskolásoknak a Sokszínűség Oktatási Munkacsoporttól

LBMTQI fiatalok iskolai befogadása

Tanári kézikönyv az Amnesty Magyarország, a Labrisz Leszbikus Egyesület és a Háttér Társaság kiadványa

Hogyan segíthetünk egy LBMTQI fiatalnak, hogy felvállalja önmagát?

Az Amnesty Magyarország online Előbújás-kurzusa

Fiatalok támogatása a propaganda törvény után

Kézikönyv fiatalokkal foglalkozó szakembereknek a Háttér Társaságtól

Serdülők a neten

Módszertani útmutató tanároknak az online bántalmazás megelőzése érdekében a Kék-Vonaltól

Nemi alapú erőszak az online térben. Hogyan léphetsz fel ellene?

Az Amnesty Magyarország online kurzusa

Biztonságban a neten

Útmutató az LBMTQI fiatalok védelméhez az online világban a Háttér Társaságtól

Yelon.hu

Kamaszkor, szexualitás, párkapcsolat online tér - weboldal elsősorban szülőknek, de szakemberek számára is hasznos tartalmakkal a Hintalovon Alapítványtól

Szexualisnevelés.hu

Az átfogó szexuális neveléssel foglalkozó weboldal elsősorban szülőknek, de szakemberek számára is hasznos tartalmakkal

KÉPZÉSEK

Módszertani képzések fiatalokkal foglalkozó szakembereknek
Az alábbi szervezetek rendszeresen tartanak módszertani képzéseket fiatalokkal foglalkozó szakembereknek az előítéletek csökkentésével, az LMBTQI emberek befogadásával kapcsolatban. Amennyiben szükségük van ilyen képzésre, keressék fel a szervezeteket az alábbi elérhetőségeken!

Amnesty Magyarország Emberi Jogi Oktatás - oktatas@amnesty.hu

<https://oktatas.amnesty.hu/>

Labrisz Leszbikus Egyesület - labrisz@labrisz.hu, www.labrisz.hu

Háttér Társaság - hatter@hatter.hu, www.hatter.hu

*FIATALOKNAK SZÓLÓ WORKSHOPOK AZ ELŐÍTÉLETEK CSÖKKENTÉSE ÉRDEKÉBEN

Hogyan állíthatjuk meg az iskolai zaklatást? - 90 perces, ingyenes foglalkozás felső tagozatosoknak és középiskolásoknak az iskolai bullying felismerése és megállítása érdekében

Befogadó Terek - 90 perces, ingyenes foglalkozás középiskolásoknak az Amnesty Magyarország és a Labrisz Leszbikus Egyesület szervezésében. Amennyiben intézményükben nem megszervezhető, de a közösségnek szüksége van rá, külső helyszínen is van mód a foglalkozás megtartására.

A kiadványt a Befogadó Terek projekt keretében partnereivel, a Labrisz Leszbikus Egyesülettel, a Háttér Társasággal és a Budapest Pride-ot szervező Szivárvány Misszió Alapítvánnyal együttműködésben szerkesztette az Amnesty International Magyarország emberi jogi oktatási csoportja.

<https://oktatas.amnesty.hu/>

oktatas@amnesty.hu

<https://www.facebook.com/aimoktatas>

A kiadvány a 101049735 — Inclusive Spaces — CERV-2021-EQUAL „Befogadó Terek” elnevezésű projekt keretében, az Európai Unió társfinanszírozásával készült. A kiadványban foglaltak nem szükségszerűen tükrözik az Európai Unió álláspontját. Az Európai Unió ezekért semmilyen felelősséget nem vállal.

